

Hysbysiad o benodi o'r dyddiad ar gyfer arfer hawliau etholwyr

Cyngor Cymuned Llanfair Mathafarn Eithaf

Blwyddyn ariannol sy'n dod i ben 31 Mawrth 2025

1. Dyddiad cyhoeddi 13.6.2025
2. Bob blwyddyn mae'r cyfrifon blynyddol yn cael eu harchwilio gan Archwilydd Cyffredinol Cymru. Cyn y dyddiad hwn, mae gan unrhyw berson sydd â diddordeb gyfle i archwilio a gwneud copïau o'r cyfrifon a'r holl lyfrau, gweithredoedd, contractau, biliau, talebau a derbynebau ac ati sy'n ymwneud â nhw am 20 diwrnod gwaith ar rybudd rhesymol. Ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025, bydd y dogfennau hyn ar gael ar rybudd rhesymol ar gais i:

Clerc y Cyngor Cymuned, CCLIME Office, Llyfrgell Benllech Library, Min yr Afon, Benllech Ynys Môn LL74 8TF

rhwng oriau 10yb a 5yp o ddydd Llun i ddydd Gwener

yn dechrau ar 01 Gorffennaf 2025

ac yn gorffen ar 28 Gorffennaf 2025

3. O 15 Medi 2025, hyd nes y bydd yr archwiliad wedi'i gwblhau, mae gan Etholwyr Llywodraeth Leol a'u cynrychiolwyr hefyd:
 - yr hawl i holi'r Archwilydd Cyffredinol am y cyfrifon.
 - yr hawl i fynychu gerbron yr Archwilydd Cyffredinol a gwneud gwrthwynebiadau i'r cyfrifon neu unrhyw eitem ynddynt. Rhaid rhoi hysbysiad ysgrifenedig o wrthwynebiad i'r Archwilydd Cyffredinol yn gyntaf. Rhaid rhoi copi o'r hysbysiad ysgrifenedig i'r cyngor hefyd.

Gellir cysylltu â'r Archwilydd Cyffredinol drwy: Archwiliadau Cyngor Cymuned, Archwilio Cymru, 1 Cwr y Ddinas, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ neu drwy e-bost yn communitycouncilaudits@audit.wales.

4. Mae'r archwiliad yn cael ei gynnal o dan ddarpariaethau Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Hawliau etholwyr o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004

Y sefyllfa sylfaenol

Yn ôl y gyfraith, mae gan unrhyw berson sydd â diddordeb yr hawl i archwilio cyfrifon y cyngor. Os oes gennych hawl ac wedi cofrestru i bleidleisio mewn etholiadau cyngorau lleol, yna mae gennych chi (neu'ch cynrychiolydd) yr hawl hefyd i ofyn cwestiynau i'r Archwilydd Cyffredinol amdanynt neu herio eitem o gyfrif a gynhwysir ynddynt.

Yr hawl i archwilio'r cyfrifon

Pan fydd corff llywodraeth leol wedi cwblhau ei gyfrifon ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol, rhaid iddo hysbysebu eu bod ar gael i bobl edrych arnynt. Ar ôl rhoi rhybudd rhesymol o'ch bwriadau, yna mae gennych 20 diwrnod gwaith i edrych trwy'r cyfrifon a'r dogfennau ategol. Byddwch yn gallu gwneud copïau o'r cyfrifon a'r rhan fwyaf o'r dogfennau perthnasol gan y corff. Mae'n debyg y bydd yn rhaid i chi dalu tâl copïo.

Yr hawl i ofyn cwestiynau i'r archwilydd am y cyfrifon

Dim ond cwestiynau am y cyfrifon y gallwch ofyn i'r Archwilydd Cyffredinol. Nid oes rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ateb cwestiynau am bolisiau, cyllid, gweithdrefnau'r corff nac unrhyw beth arall nad yw'n gysylltiedig â'r cyfrifon. Rhaid i'ch cwestiwn fod yn ymwneud â'r cyfrifon sy'n destun archwiliad. Nid oes rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ddweud a yw'n credu bod rhywbeth y mae'r cyngor wedi'i wneud, neu eitem yn ei gyfrifon, yn gyfreithlon neu'n rhesymol.

Yr hawl i wrthwynebu'r cyfrifon

Os ydych chi'n meddwl bod y corff wedi gwario arian na ddylent ei gael, neu fod rhywun wedi achosi colled i'r corff yn fwriadol neu drwy ymddwyn yn anghyfrifol, gallwch wrthwynebu'r Archwilydd Cyffredinol drwy anfon 'hysbysiad o wrthwynebiad' ffurfiol, y **mae'n rhaid iddo fod yn ysgrifenedig** i'r cyfeiriad isod. Gallwch ofyn i'r Archwilydd Cyffredinol wneud cais i'r llysoedd am ddatganiad bod eitemau cyfrif o'r fath yn anghyfreithlon. Rhaid i chi ddweud wrth yr Archwilydd Cyffredinol pam rydych chi'n gwrthwynebu. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ddod i benderfyniad ar eich gwrthwynebiad. Os nad ydych chi'n hapus â'r penderfyniad hwnnw, gallwch apelio i'r llysoedd. Rhaid i chi hefyd anfon copi o'ch hysbysiad at y cyngor ei hun.

Efallai y byddwch hefyd yn gwrthwynebu os ydych chi'n meddwl bod rhywbeth yn y cyfrifon y dylai'r Archwilydd Cyffredinol ei drafod gyda'r cyngor neu ddweud wrth y cyhoedd amdano mewn 'adroddiad budd y cyhoedd'. Unwaith eto, rhaid i chi roi eich rhesymau yn ysgrifenedig i'r Archwilydd Cyffredinol yn y cyfeiriad isod. Yn yr achos hwn, rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol benderfynu a ddylid cymryd unrhyw gamau. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol fel arfer, ond nid oes rhaid iddo, roi rhesymau dros ei benderfyniad ac ni allwch apelio i'r llysoedd. Ni chewch ddefnyddio'r 'hawl i wrthwynebu' hwn i wneud cwyn bersonol neu hawliad yn erbyn y corff.

Os hoffech wneud cwyn neu hawliad personol, dylech fynd â'r cwynion hyn i'ch Canolfan Cyngor ar Bopeth leol, Canolfan y Gyfraith leol, neu'ch cyfreithiwr. Efallai y

byddwch hefyd yn gallu cwyno i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru os ydych chi'n credu bod Aelod o'r corff wedi torri'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau. Gellir cysylltu â'r Ombwdsmon yn: 1 Old Field Rd, Pen-coed, Pen-y-bont ar Ogwr CF35 5LJ, (ffôn: 0300 790 0203).

Beth arall allwch chi ei wneud

Yn hytrach na gwrthwynebu, gallwch roi gwybodaeth i'r Archwilydd Cyffredinol sy'n berthnasol i'w gyfrifoldebau. Er enghraifft, gallwch ddweud wrth yr Archwilydd Cyffredinol os ydych chi'n meddwl bod rhywbeth o'i le gyda'r cyfrifon neu am wastraff ac aneffeithlonrwydd yn y ffordd y mae'r cyngor yn rhedeg ei wasanaethau. Nid oes rhaid i chi ddilyn unrhyw derfynau amser na gweithdrefnau penodol. Nid oes rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol roi adroddiad manwl i chi o ganlyniad ei archwiliad.

Gair olaf

Rhaid i gyrff llywodraeth leol, ac felly trethdalwyr lleol, dalu'r costau o ddelio â chwestiynau a gwrthwynebiadau. Pan fydd yr Archwilydd Cyffredinol yn penderfynu a ddylid mynd â'ch gwrthwynebiad ymhellach, mae un o gyfres o ffactorau y mae'n rhaid iddo eu hystyried yn cynnwys y costau a fydd yn gysylltiedig. Bydd ond yn parhau â'r gwrthwynebiad os yw er budd y cyhoedd i wneud hynny. Os ydych chi'n apelio i'r llysoedd, efallai y bydd yn rhaid i chi dalu am y weithred eich hun.

Os hoffech gysylltu â'r Archwilydd Cyffredinol, ysgrifennwch at: Archwiliadau Cyngor Cymuned, Archwilio Cymru, 1 Cwr y Ddinas, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ.

Cyngor Cymuned Llanfair Mathafarn Eithaf Community Council

Financial year ending 31 March 2025

Date of announcement 13.6.2025

Each year the annual accounts are audited by the Auditor General for Wales. Prior to this date, any interested person has the opportunity to inspect and make copies of the accounts and all books, deeds, contracts, bills, vouchers and receipts etc relating to them for 20 working days on reasonable notice. For the year ended 31 March 2025, these documents will be available on reasonable notice on application to:

Community Council Clerk

CCLIME Office, Llyfrgell Benllech Library, Min yr Afon, Benllech Ynys Môn LL74 8TF

between the hours of 10am and 5pm Monday to Friday

commencing on 01 July 2025

and ending on 28 July 2025

From 15 September 2025, until the audit has been completed, Local Government Electors and their representatives also have:

- the right to question the Auditor General about the accounts.
- the right to attend before the Auditor General and make objections to the accounts or any item in them. Written notice of an objection must first be given to the Auditor General. A copy of the written notice must also be given to the council.

The Auditor General can be contacted via: Community Council Audits, Audit Wales, 1 Capital Quarter, Tyndall Street, Cardiff, CF10 4BZ or by email at communitycouncilaudits@audit.wales

The audit is being conducted under the provisions of the Public Audit (Wales) Act 2004, the Accounts and Audit (Wales) Regulations 2014 and the Auditor General for Wales' Code of Audit Practice.

Electors' rights under the Public Audit (Wales) Act 2004

The basic position

By law, any interested person has the right to inspect the council's accounts. If you are entitled and registered to vote in local council elections, then you (or your representative) also have the right to ask the Auditor General questions about them or challenge an item of account contained within them.

The right to inspect the accounts

When a local government body has finalised its accounts for the previous financial year, it must advertise that they are available for people to look at. Having given reasonable notice of your intentions, you then have 20 working days to look through the accounts and supporting documents. You will be able to make copies of the accounts and most of the relevant documents from the body. You will probably have to pay a copying charge.

The right to ask the auditor questions about the accounts

You can only ask the Auditor General questions about the accounts. The Auditor General does not have to answer questions about the body's policies, finances, procedures or anything else not related to the accounts. Your question must be about the accounts that are subject to audit. The Auditor General does not have to say whether he thinks something the council has done, or an item in its accounts, is lawful or reasonable.

The right to object to the accounts

If you think that the body has spent money that they should not have, or that someone has caused a loss to the body deliberately or by behaving irresponsibly, you can object to the Auditor General by sending a formal 'notice of objection', which **must be in writing** to the address below. You may request that the Auditor General applies to the courts for a declaration that such items of account are unlawful. You must tell the Auditor General why you are objecting. The Auditor General must reach a decision on your objection. If you are not happy with that decision, you can appeal to the courts. You must also send a copy of your notice to the council itself.

You may also object if you think that there is something in the accounts that the Auditor General should discuss with the council or tell the public about in a 'public interest report'. Again, you must give your reasons in writing to the Auditor General at the address below. In this case, the Auditor General must decide whether to take any action. The Auditor General will normally, but does not have to, give reasons for his decision and you cannot appeal to the courts. You may not use this 'right to object' to make a personal complaint or claim against the body.

If you wish to make a personal complaint or claim, you should take these complaints to your local Citizens' Advice Bureau, local Law Centre, or your solicitor. You may also be able to complain to the Public Services Ombudsman for Wales if you believe that a member of the body has broken the Code of Conduct for Members. The

Ombudsman can be contacted at: 1 Old Field Rd, Pencoed, Bridgend CF35 5LJ, (tel: 0300 790 0203).

What else you can do

Instead of objecting, you can give the Auditor General information that is relevant to their responsibilities. For example, you can simply tell the Auditor General if you think that something is wrong with the accounts or about waste and inefficiency in the way the council runs its services. You do not have to follow any set time limits or procedures. The Auditor General does not have to give you a detailed report of the outcome of his audit.

A final word

Local government bodies, and therefore local taxpayers, must meet the costs of dealing with questions and objections. When the Auditor General decides whether to take your objection further, one of a series of factors he must take into account includes the costs that will be involved. He will only continue with the objection if it is in the public interest to do so. If you appeal to the courts, you might have to pay for the action yourself.

If you wish to contact the Auditor General, please write to: Community Council Audits, Audit Wales, 1 Capital Quarter, Tyndall Street, Cardiff, CF10 4BZ.